

مبانی تحلیل سیاست بین الملل

● رضا سیمبر

عضو هیات علمی دانشگاه گیلان

کتاب مبانی تحلیل سیاست بین الملل اثری از پروفسور کی. جی. هالستی، استاد بنام رشته روابط بین الملل در دانشگاه بریتیش کلمبیای کاناداست. وی در مورد سیاست و روابط بین الملل، چند کتاب مهم به نگارش درآورده، که کتاب حاضر یکی از معروفترین آنهاست و در دانشگاه‌های معتبر آمریکا، کانادا و اروپا به عنوان یکی از منابع اصلی به دانشجویان رشته بین المللی معرفی می‌شود. نخستین چاپ این کتاب در سال ۱۹۶۷ بوده که اثر فعلی ترجمه‌ای از چاپ پنجم آن در سال ۱۹۸۸ می‌باشد.

نویسنده در صدد است اصول و مبانی تحلیل سیاست بین المللی را تشریح نموده و در ساز و کار کلی آن به توضیح و تفسیر چارچوب‌های اصلی در فهم روابط بین الملل بپردازد. بنابراین کتاب، ترجمان موضوعات تاریخی و یا رخداد‌های معاصر نیست بلکه تلاش شده تا ابزارهای لازم در اختیار خواننده گذاشته شود تا شخصاً بتواند به وسیله آن ابزارها تحلیل‌گر و فهیم مسائل بین المللی شود. با توجه به این نکته، فروپاشی دیوار برلن و پایان جنگ سرد از میزان کارایی و فایده این کتاب نمی‌گاهد بلکه به واسطه مؤلفه‌های موجود در آن می‌توان قضایا و وقایع بعد از جنگ سرد را نیز در سطح بین المللی مورد تحلیل و ارزیابی قرار داد.

کتاب پس از توضیح مترجمان با پیشگفتاری از نویسنده شروع می‌شود که در آن به معرفی کلی کتاب پرداخته شده است. نکته مهمی که وی در صدد است آن را مورد تأکید قرار دهد این است که رویکرد او علی‌الاصول رویکردی نظریه پردازانه، و نه ژورنالیستی است. وی تفاوت‌های چاپ پنجم کتاب را با چاپ‌های قبلی مبتنی بر تحولات به وجود آمده در سیاست بین المللی می‌داند.

این کتاب شامل پنج بخش و ۱۶ فصل است که در پایان هر بخش منابع منتخب و مفید درباره مطالب مربوط به خواننده معرفی می‌گردد. در فصل اول نویسنده می‌کوشد تا به مطالعه‌ای تطبیقی در مورد برداشت‌های مختلف در سیاست بین الملل بپردازد. جهت نل به این هدف، مکاتب کنونی مطالعه سیاست بین الملل مانند سنت‌گرایان، استراتژیست‌ها و... به طور مختصر توضیح داده می‌شوند و به دنبال آن سطوح تحلیل بین المللی تشریح می‌گردند.

در فصل دوم نویسنده به نظام‌های بین المللی

● کی. جی. هالستی

● ترجمه: بهرام مستقیمی و مسعود طارم سری

● وزارت امور خارجه، خرداد ۱۳۶۷

مبانی تحلیل سیاست بین الملل

◀ این کتاب ترجمان موضوعات تاریخی و یا رخداد‌های معاصر نیست بلکه تلاش شده تا ابزارهای لازم در اختیار خواننده گذاشته شود تا شخصاً بتواند به وسیله آن ابزارها، تحلیل‌گر و فهیم مسائل بین المللی شود.

◀ خواننده پس از خواندن مجموعه فصول احساس می‌کند که در آن نویسنده خواسته به نوعی سیاست‌های قدرت‌های بزرگ را تأیید کند.

فارسی اثر از روی متن انگلیسی صورت پذیرفته و در مجموع روان و عاری از ابهام است. تنها نکته‌ای که به ترجمه فارسی اثر لطمه می‌زند، استعمال اسامی، اصطلاحات و عبارات فنی به همان صورت اولیه - بدون نگارش تلفظ فارسی اسامی یا ترجمه اصطلاحات - می‌باشد که به کرات در متن آمده و درک مطلب را با مشکل مواجه می‌نماید.

کتاب، دارای پیشگفتار، مقدمه، و نه فصل و یک یادداشت است که در حین اختصار نگاشته شده و تجارب عینی مؤلف در حین بازرسی‌های به عمل آمده، به صورت جذابی در آن ذکر شده است. پیشگفتار چهار صفحه‌ای اثر به قلم جناب آقای دکتر حسین مهرپور از اساتید حقوق در ایران است که در آن، جهت معرفی نویسنده اشاره‌ای به تاریخچه گروه بازرسی استراسبورگ - گروه بازرسی که کاسه ریاست آن را عهده‌دار بوده - شده است. فصل اول به روند تاریخی مواجهه کشورهای اروپایی - شرقی، غربی و مرکزی - با مسأله حقوق بشر اختصاص یافته است. فصول دوم و سوم مباحث اولیه در خصوص چگونگی شکل‌گیری گروه بازرسی استراسبورگ و نحوه عملکرد آن را برای خواننده ترسیم نموده است.

از فصل چهارم تا هشتم موارد مختلف نقض حقوق بشر در عرصه‌های مختلف آمده که جالب‌ترین بخش کتاب می‌باشد. فصل نهم نیز در حکم نتیجه‌گیری اثر بوده و در انتها، متضمن یادداشت تفصیلی در ارتباط با فلسفه وجودی گروه بازرسی مزبور است که در مجموع به خواننده یک دیدگاه کامل در خصوص این گروه و رسالت‌های آن می‌دهد.

کتاب حکومت‌های غیرانسانی، به خاطر حجم کم، شواهد جذاب، نثر روان و اعتبار علمی مؤلف آن، اثری خواندنی در حوزه مسائل حقوق بشر تلقی می‌شود که خواندن آن نه تنها برای پژوهشگران و دانشجویان بل عموم علاقه‌مندان به این مباحث توصیه می‌شود.

بررسی کتاب:

یادگیری مشارکتی

■ جوانا اسکات و همکاران
■ مترجمان محمد امینی و منصور مرعشی
■ تهران: انتشارات مدرسه، ۱۳۷۷.

◀ مؤلفان کتاب، در بخش تنظیم و تدوین مقررات و قوانین کلاسی، شیوه‌ها و راهبردهای مناسبی را برای مشارکت دادن دانش آموزان در تهیه قوانین و ضوابط مدرسه و کلاس و نیز نظارت بر حسن اجرای آنها ارائه می‌کنند که با گرایش‌های کنونی کشور در جهت تحقق بخشیدن به یک جامعه قانونمند و قانونگرا هم‌نواایی دارد.

نویسنده در زمینه سیاست و روابط بین‌الملل، چند کتاب مهم به نگارش درآورده که کتاب حاضر یکی از معروف‌ترین آنهاست و در دانشگاه‌های معتبر آمریکا، کانادا و اروپا به عنوان یکی از منابع اصلی به دانشجویان رشته بین‌الملل معرفی می‌شود.

دولت‌ها را تشریح کند. محور بحث در این فصل، سیاست خارجی به ویژه جدا کردن عواملی است که در اتخاذ تصمیمات سیاسی خارجی دخیل‌اند. یعنی به بررسی روش‌ها و شرایطی پرداخته می‌شود که بر اساس آنها نقش عوامل روان‌شناختی، اجتماعی، اخلاقی و حقوقی در تصمیم‌گیری سیاست‌گزاران مشخص می‌شود. در این باره ابتدا سمت‌گیریها و نقش‌های ملی به عنوان مبانی و منابع سیاست خارجی به طور خلاصه بررسی می‌شوند و سپس تحلیل مشروح‌تر در خصوص عوامل مورد استفاده برای تشریح تصمیمات و اعمال سیاست خارجی ارائه می‌شود.

در آخرین بخش کتاب که شامل فصول پانزدهم و شانزدهم است، شرایط اصلی و خصوصیات رفتاری دو نوع متداول از روابط میان دولت‌ها یعنی روابط مبتنی بر اختلاف و همکاری تشریح می‌شود. در فصل پانزدهم روابط مبتنی بر اختلاف که در آن احتمال استفاده از خشونت به شکل سازمان یافته آن وجود دارد، بررسی می‌شود و در فصل شانزدهم، موضوع بحث این است که در روابط مبتنی بر همکاری، در مقابل اختلافات پیش آمده، چگونه عمل می‌شود.

این کتاب گرچه بر مبنای نگرش‌های علمی و آکادمیک تدوین شده و نویسنده می‌کوشد که از تعصب و جانبداری دوری جوید، در عین حال یکسویگری‌هایی به شکل غربی آن وجود دارد که نمی‌تواند یا نگرش‌های موجود در میان کشورهای در حال توسعه سازگار باشد. خواننده پس از خواندن مجموعه فصول احساس می‌کند که در آن نویسنده خواسته به نوعی سیاست‌های قدرت‌های بزرگ را تأیید کند. به هر حال مطالب این کتاب می‌تواند برای درک بهتر مباحث مربوط به روابط بین‌الملل، سیاست بین‌المللی و سیاست خارجی مورد استفاده دانشجویان رشته‌های مختلف علوم انسانی به خصوص رشته‌های علوم سیاسی، روابط بین‌الملل و سایر علاقه‌مندان قرار گیرد. □

تاریخی می‌پردازد که در آن پس از ارائه تعریفی از «نظام بین‌المللی» به ظروف زمانی قدیم اشاره می‌کند. وی در این باره به تشریح سیاست بین‌المللی در دوران سلسله جو و ایتالیای عصر نوزایی و سیاست خارجی در دولت شهرهای یونانی می‌پردازد.

فصل سوم در الگویی مشابه فصل پیشین، نظام دولت‌های اروپایی در سده‌های هجدهم، نوزدهم و نظام جهانی معاصر را که آشنا تر هستند مورد مطالعه قرار می‌دهد. در سده نوزدهم به ظهور ناسیونالیسم به عنوان یک نقطه عطف اشاره می‌شود که دو عنصر پیشرفت در تکنولوژی جنگی و اختلافات ایدئولوژیکی، بستر تاریخی این قرن را از گذشته کاملاً متمایز می‌سازد. بقیه فصل که عمده صفحات آن را تشکیل داده به تشریح نظام بین‌الملل معاصر تخصیص یافته است. ویژگی عمده این نظام، اجتماع دولت - کشورهاست که در آن عواملی مانند رشد کینه‌توزانه ناسیونالیسم قومی، افزایش تعداد دولت‌های کوچک و ضعیف، تهی شدن منابع به دست کشورهای صنعتی، افزایش اهمیت بازیگران غیر دولتی، ایدئولوژی‌های انقلابی، تکثیر سلاح‌های اتمی و رشد همکاری کشورهای در حال توسعه باعث به وجود آمدن کنش‌های متقابل و تأثیرات کونا کونی شده است.

در فصل چهارم تحت عنوان، سمت‌گیریها و نقش‌های ملی در سیاست خارجی به سه سمت‌گیری اساسی، یعنی انزواگرایی، عدم تعهد و ایجاد ائتلاف و تشکیل اتحاد اشاره می‌شود. این سه رویکرد راهبردهایی هستند که ایجاد تعهداتی را با دیگر دولت‌ها، یا امتناع از چنین تعهداتی را ایجاب می‌کند.

در فصل بعدی به جزء دیگر سیاست خارجی یعنی هدف‌هایی که حکومت‌ها می‌کوشند در خارج به آنها دست یابند پرداخته شده است. در این راستا به هدف‌های حیاتی، میان مدت و بلند مدت اشاره شده است. فصل ششم به اعمال سیاست خارجی تخصیص یافته و چگونگی اعمال نفوذ در روابط بین‌الملل توضیح داده شده است. در فصل هفتم تا دوازدهم به ابزارهای سیاست خارجی پرداخته می‌شود که مهم‌ترین آنها عبارتند از چانه‌زنی دیپلماتیک، تبلیغات، پاداش و اجبار اقتصادی، عملیات مخفیانه و...

در بخش چهارم که شامل سه فصل ۱۲، ۱۳ و ۱۴ است نویسنده تلاش می‌کند «چرایی» عمل و سیاست